



# ANAGY

## történelmi esemény

**K**ívül kerülhet-e az ember a saját történelmében (akkor is, ha tudja, hogy a történelem az emberi optika illúziója, és tudatát ebbe az illúzióba helyezte, mindazokkal a kötelességekkel együtt, amelyek ebből következnek)? Nem, nem kerülhet kívül. Ez a kivonulás a történelemből az utódok vagy az angyalok hamis és hazug optikáján át nézve a reakcióknak tetsző cselekedet, és a jobboldali újságok tele is vannak az ilyen kivonulásokat produkáló írókkal, ami aztán a kispolgárok spirituális igényeit elégíti ki (akik, tudattalanul ugyan, maguk az aljas materialisták, az írók gyűlöletének tárgyai).

Tehát ha egy ember nem tud kilépni a történelem közegéből, amibe egész tudatával be van zárva, nem tudja sub specie aeternitatis megítélni korának történelmi eseményeit. Ha így tesz, képmutatóvá válik.

Az a tény, hogy az ember eljutott a Holdra, kétségtelenül nagy történelmi eseménynek számít. Hogyhogy ez senkit sem érdekel *valójában*? Hogyhogy még csak nem is kíváncsiak rá az emberek, csupán információs szükségletté degradálódik? Ezekben a napokban egy filmen dolgozom\*, tehát nem vagyok egyedül. Az egész napot legalább hatvan emberrel töltöm, akik mind velem dolgoznak, egész nap ott vannak a közelemben, rajtuk kívül, minthogy a szabad ég alatt dolgozunk (ez alkalommal Gradóban), tucatnyi más embert is látok, akik fel-feltűnnek, kíváncsiskodnak, örök, rendőrök, vagy helybéli tulajdonosok, barátok, akik meglátogatnak stb., stb. Szóval legalább tizennégy órán keresztül, folyamatosan a téren vagyok. Nos hát, mindezen idő alatt senki, soha nem beszélt a Hold meghódításáról, és amikor azt mondom, soha, akkor szó szerint értem, hogy soha. Én magam reggelente gyakran elfelejtek újságot venni, és a Holdra vonatkozó híradásokból csak a nagy, ormótlan főcímetek látom. Maga a sajtó, úgy tűnik, érzelmileg nagyon elkötelezett. Persze felfújja az eseményeket, mintha ez volna a kötelessége, mint valami eleve elrendelt döntés: a Holdra menni óriási dolog, írjunk tehát óriási címetek és cikkeket. Mégis azt érezni, hogy erre az óriási dologra *nincs igény*.

Nézzék meg, hogy mekkora igény volt a Milan–Manchester meccs címeire és az ennek szentelt óriási oldalakra! Természetesen nem helyes, hogy a Milan–Manchester meccs nagyobb *valóságos* érdeklődést kelt, mint a Hold meghódítása, és *valójában jobban* felizgatja az érzelmeket. De ez a valóság.

Miért éreznek az emberek (legalábbis Olaszországban) – egyébként magamat is ideértve – ellenállást az iránt, hogy érzelmileg közel kerüljenek, az identifikációt létrehozó szenvedéllyel viszonyuljanak az Apolló vállalkozásához?

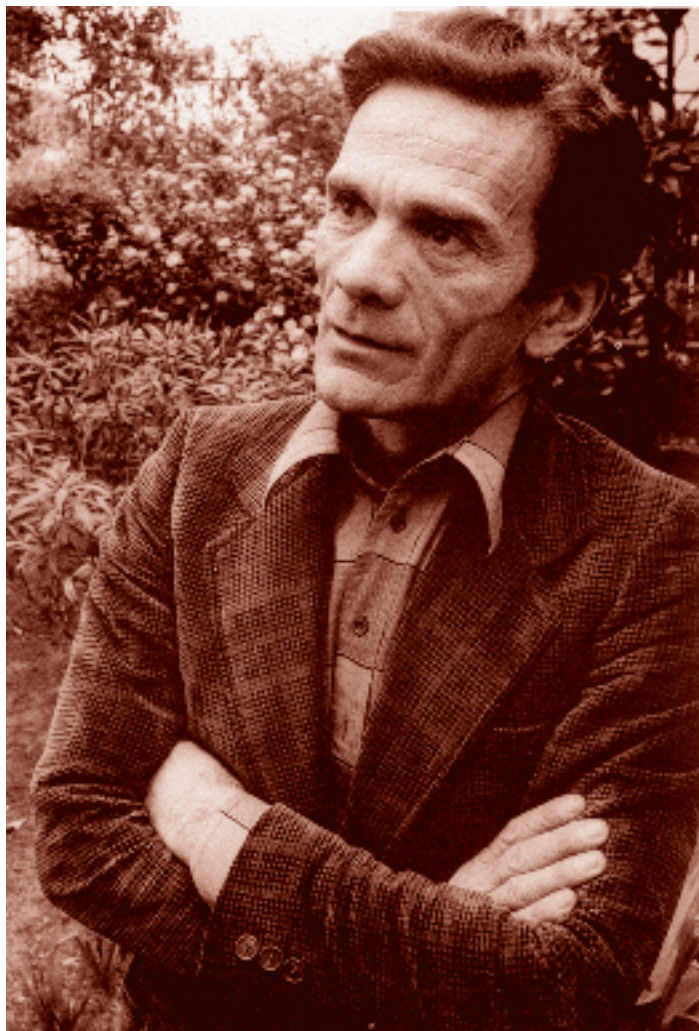
Ami engem illet, néhány okot fel tudok sorakoztatni: először is, zavaró számomra az Apolló név, nevetséges, humanista és súlyosan álszent dolog így nevezni egy, a legújabb technológiai eszközökkel előállított tárgyat; furcsa ellenszenvet érzek a három űrhajós iránt, akik tökéletes átlagemberek, példái annak, amilyennek lenni kell, nincs bennük semmi esztétikum, de működőképeseek, nincs bennük szenvedély és fantázia, de kegyetlenül gyakorlatiasak és engedelmesek – teljességgel hiányzik belőlük a kritikai és önkritikai képesség, igazi hatalmi emberek; visszataszító undort érzek a három űrhajós kispolgári hátorozága iránt, az édes, szőke fiúcskák iránt, akiknél már ott van előre meghatározott jövőjük jele, a három feleség iránt, akik pimasz ártatlansággal játsszák a nekik előírt szerepet: Pénélopék, igen, hűséges, kissé rideg Pénélopék, akik a megfelelő pillanatban mindent helyre tudnak tenni, a kínálandó kávé vagy szendvicset (szívükben a közönyös és megnyugtató reménnyel, hogy a férjük visszatér és felhagy a hős szerepével), a szomszédokat; utálok az egész amerikai hivatalosságot, ami körülveszi a vállalkozást, az élen azzal a Spiro Agnew-vel... Mindez vajon az én kóros érzékenységem, az örökké boldogtalan értelmiségié, akit elkényeztetett a jó ízlés, ami már semmit sem ér, és megkeseredett a lehetetlen politikai illúziói miatt?

Nem hiszem. Mindaz, ami bennem tudatosan, az olasz állampolgárok tömegeiben is félig tudatosan, vagy teljesen tudattalanul működik. (Tanzániában például, ami a harmadik világ egyik jellegzetes országa, az újságok kevés teret szentelnek az úrbéli vállalkozásnak, miközben az első oldalakon nagybetűvel szerepelnek azok a hírek, amelyek országuk oly fájdalmas, a többi országtól annyira különböző eseményeire vonatkoznak). Azért sem lehet szeretni a holdbéli vállalkozást, mert az hatalmi vállalkozás. És nem csak a kapitalista hatalomra gondolok, hanem a szovjethatalomra is. A hatalom látványos vállalkozásai gyermeki állapotba kényszerítenek bennünket. A hatalom (megfelelő anyagi támogatással) a legnagyobb vállalkozásokat viszi véghez, mi pedig ott állunk és tátott szájjal csodáljuk ezeket. Világos, hogy nem akarunk ismét gyermekeké válni, és nem akarunk örökre gyermeki állapotban maradni. Ezért ki nem állhatjuk a történelem legbőszebb paternalizmusának álarcait (mert kétségtelenül ezek a leghatalmasabbak): a hamis demokráciát, a populista demagógiát, a családi szentimentalizmust, az engedelmeség ijesztő retorikáját.

Még egy megjegyzést kell mindehhez tennem. Tegyük fel, hogy annak a vállalkozásnak a korában élünk, amiről a korabeli újságok tudósítottak: Kolumbusz Indiák felé vezető útja és amerikai partraszállása. Amit javaslok, fikció, de akkor is vizsgáljuk meg ezt az eseményt a mostani – talán liberális és felvilágosult – mentalitásunkkal, vagy legalábbis azzal a humorérzékkel, ami az akkori elit – vagy a költők, Cervantes, Ariosto privilégiuma volt.

Még egy megjegyzést kell mindehhez tennem. Tegyük fel, hogy annak a vállalkozásnak a korában élünk, amiről a korabeli újságok tudósítottak: Kolumbusz Indiák felé vezető útja és amerikai partraszállása. Amit javaslok, fikció, de akkor is vizsgáljuk meg ezt az eseményt a mostani – talán liberális és felvilágosult – mentalitásunkkal, vagy legalábbis azzal a humorérzékkel, ami az akkori elit – vagy a költők, Cervantes, Ariosto privilégiuma volt.

Kolumbusz vállalkozása, ami később az emberiség vállalkozásává vált, akkor a spanyol királyság ügye volt: azaz a hatalom finanszírozta. Tehát Kolumbusz nagy „emberi” vállalkozása abban a történelmi pillanatban, amikor megvalósult, nem volt más, mint számos később-



bi kíméletlen, gyarmatosító vállalkozás elindításának kezdete. De Kolumbusz esetében magától értetődő módon ott van az egyes ember vagy hős, Kolumbusz és a pénzt adó hatalom közötti különbség, ez pedig kettéválasztja a dolgot: egyrészt nagy emberi vállalkozás, másrészt kegyetlen, kereskedelmi, gyarmatosító vállalkozás. Az űrhajósok esetében azonban ez a megkülönböztetés nem működik. Ennek a vállalkozásnak a hőse nem az űrhajós – hiszen ő valójában egy egyszerű robot –, hanem a technika (nem mondom, hogy von Braun). Nincs megkülönböztetés tehát, mert a technika nem Kolumbusz modern megtestesülése, aki a hatalom finansziális lehetőségét arra használja, hogy véghezvigye – szinte metatörténelmi szinten – a saját felfedezését, hanem a technika magának a hatalomnak operatív és pragmatikus aspektusa.

Tehát a Hold meghódítása nem az az emberi vállalkozás, ami végül lepipálja és meghaladja azt a történelmi és partikuláris hatalmat, ami finanszírozta, hanem a hatalom állandó és tőle elszakíthatatlan része marad. Ezért az, ami a Hold meghódítását követően történik, számunkra idegen marad, mert idegen számunkra a hatalom működése, katonai és gazdasági céljai, amelyek passzív módon, tehát erőszakosan bennünket is magukkal ragadnak.

És van még egy utolsó megjegyzésem – és az olvasó bocsássa meg nekem, ha még mindig ragaszkodom ahhoz a témához, amiről azt mondom, hogy nem érdekes –, miközben valójában azt akarom mondani, hogy az emberek érdeklődése *más*, mint amit a sajtó el akar velünk hitetni (azaz más, mint az az óriási televíziós kavalkád, ami az amerikai átlagéletnek és a katonai kiadásoknak csinál reklámot). Többször próbáltam ebben a rovatban újraértelmezni az „emberiség” szót – amely elvesztette hitelét a szükséges, de moralizáló marxista vitában az emberséggel szemben. Világos, hogy a történelem mostantól már nem országok, azaz nemzeti hatalmak történelme lesz: hanem az egész emberiség történelme, amit az ipari és technológiai civilizáció egyesít és uniformizál – hogy a lehető legegyszerűbben fogalmazzunk. A nemzeti hatalomból nemzetek feletti hatalom lesz: de hatalom marad. Azaz jelen esetben az ő dicsősége a Hold meghódítása. Ami tehát statisztikai szempontból (a feltételezett utódok ítélőképességét is ideszámítva) már az emberiség vállalkozása: de hogy valóban azzá váljon, ahhoz *arra van szükség, hogy ez az emberiség szabad legyen*. Utópistaként beszélek, tudom. De vagy legyünk utópisták, vagy tűnjünk el.

Caos, 1969. augusztus 9. XXXI. évf. 32. ■■■

Szokács Kinga fordítása

■ Szokács Kinga (Budapest, 1966): tanár, műfordító, dramatiszt.

